

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету
техногенно-екологічної безпеки

Олександр МЄСЄЛЬОВ

29 серпня 2023 р.

ПРОГРАМА

навчально-виробничої практики
здобувачів вищої освіти НУЦЗ України
2-го курсу навчання

Харків – 2023 р.

Розробник програми:

Завідувач кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки
к.т.н. доцент Сергій АРТЕМ'ЄВ

Програму навчально-виробничої практики за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти галузі знань 10 «Природничі науки» спеціальності 101 «Екологія» (для здобувачів вищої освіти, які навчаються на 2 курсі) рекомендовано протоколом засідання кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки № 2 від 29.08.2023 р., затверджено рішенням вченої Ради факультету техногенно-екологічної безпеки, протокол № 13 від 29.08.2023 р.

Завідувач кафедри охорони праці
та техногенно-екологічної безпеки
к.т.н доцент

Сергій АРТЕМ'ЄВ

29 серпня 2023 року

ВСТУП

Предметом навчально-виробничої практики є вимоги наказу МНС України № 461 від 01.12.2003 року «Про затвердження положення про організацію та проведення практичної підготовки курсантів, студентів (слухачів) вищих навчальних закладів МНС України» і містить загальні положення щодо організації та проведення, практичної підготовки здобувачів вищої освіти у процесі придбання, закріплення і вдосконалення одержаних здобувачами вищої освіти – майбутніми фахівцями-екологами теоретичних знань, формування у них професійних умінь та навичок для виконання майбутніх функціональних обов'язків.

Міждисциплінарні зв'язки: навчально-виробнича практика здобувачів вищої освіти є одним з етапів процесу підготовки здобувачів вищої освіти факультету техногенно-екологічної безпеки і проводиться наприкінці 2-го курсу навчання.

I. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

1.1. Метою проведення навчально-виробничої практики під час підготовки здобувачів вищої освіти у Національному університеті цивільного захисту України, які навчаються за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 101 «Екологія» є закріплення здобувачами вищої освіти набутих знань, формування у них знань щодо практичної діяльності, закріплення та актуалізація умінь та практичних навичок, отриманих на 1 – 2 курсах навчання задля подальшої самостійної практичної роботи.

1.2. Основними завданнями навчально-виробничої практики є:

- формування і вдосконалення у здобувачів вищої освіти майбутніх професійних практичних навичок і вмінь;
- прищеплення здобувачам вищої освіти інтересу до обраної професії фахівця-еколога;
- одержання здобувачами вищої освіти навичок проведення натурних досліджень на місцевості;
- виховання розуміння необхідності постійного удосконалення знань та творчого застосування їх у практичній діяльності;
- глибоке і всебічне вивчення ділових і моральних якостей здобувачів вищої освіти для раціонального їх використання у практичній роботі.

Відповідно до «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» (Наказ Міністерства освіти України № 93 від 08.04.1993 р.) навчально-виробнича практика здобувачів вищої освіти є невід'ємною складовою частиною процесу підготовки спеціалістів у закладах вищої освіти. Даний вид практики, враховуючи завершення здобувачами вищої освіти саме 2-го курсу навчання, проводиться, як правило, на оснащених відповідним чином базах практик з наголосом їх розташування не на підприємствах

та виробництвах, а в організаціях та установах природоохоронного спрямування.

Навчально-виробнича практика здобувачів вищої освіти передбачає безперервність та послідовність її проведення під час одержання потрібного достатнього обсягу практичних знань і умінь відповідно до навчання за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти (ПРН 2,18 та 19).

Відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у НУЦЗ України зміст і послідовність проведення навчально-виробничої практики визначається програмою практики, яка для майбутніх фахівців, які навчаються за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 101 «Екологія» розробляється кафедрою охорони праці та техногенно-екологічної безпеки відповідно до навчального плану зазначеної спеціальності.

II. ВИД, БАЗИ ТА ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Практика здійснюється відповідно до вимог наказу МОН України від 8.04.1993 р. № 93 зі змінами, внесеними відповідно до наказу МОН від 20.12.1994 р. № 351 та наказу МНС України від 1.12. 2003 р. № 461 «Про організацію та проведення практичної підготовки курсантів, студентів (слухачів) вищих навчальних закладів МНС України».

Навчально-виробнича практика здобувачів вищої освіти відбувається, як правило, на базі (базах) практики, яка (які) має (мають) відповідати вимогам зазначеної ОПП, та з якими був заключений відповідний договір про співпрацю. Оскільки даний вид практики відбувається після завершення 2-го курсу навчання, то відповідний практичний наголос зорієнтований не на класичні підприємства та виробництва, а на організації та установи природоохоронного спрямування.

В умовах сьогодення практика спланована для проведення занять дистанційно за погодженням такого розкладу з відповідними установами та організаціями з подальшим відпрацюванням індивідуальних завдань навчального спрямування.

Вид, бази та час проходження навчально-виробничої практики під час підготовки у НУЦЗ України фахівців за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 101 «Екологія» наведено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Вид, бази та час проходження навчально-виробничої практики

№ з/п	Вид практики	База практики	Час проходження	Форма контролю
1.	Навчально-виробнича практика	Регіональний ландшафтний парк «Фелдман-Екопарк» Красназнавчий музей Морський музей	4 семестр	дифзалік

		Національний природний парк «Гомільшанські ліси» НДУ «НДІ екологічних проблем» Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка Метеорологічна станція природоохоронного коледжу Одеського екологічного університету Харківський зоопарк та інші.		
--	--	--	--	--

III. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Відповідальність за організацію, проведення і контроль проходження на-навчально-виробничої практики здобувачами вищої освіти 2-го курсу навчання під час підготовки фахівців за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 101 «Екологія» покладається на керівництво НУЦЗ України.

Навчально-методичне забезпечення і підготовку програми практики забезпечує кафедра ОП та ТЕБ. Організаційні питання, які пов'язані з проведенням даного виду практики визначаються наказом ректора університету.

Напередодні проведення даного виду практики зі здобувачами вищої освіти та керівником практики від кафедри ОП та ТЕБ завідувачем кафедри проводиться нарада-інструктаж, на якій доводиться наказ про проведення практики з зазначеною категорією здобувачів вищої освіти та проводиться цільовий інструктаж з організаційних питань. Під час проведення інструктажу завідувачем кафедри ОП та ТЕБ основна увага зосереджується на питаннях заповнення щоденника практики та напрацювання звітних матеріалів за отриманими індивідуальними завданнями за результатами проведення занять практики.

У календарному графіку проходження даного виду практики (складова щоденника) здобувач вищої освіти повинен зазначити усі завдання, які визначено програмою практики (згідно затвердженого розкладу занять), та відмітити їх виконання щотижнево. Робочі записи під час практики – це матеріал звіту, який формується здобувачем вищої освіти під час виконання завдань практики та захищається перед комісією після завершення практики за кожним з пунктів (складова щоденника).

Сторінка щоденника – «Відгук і оцінка роботи здобувача вищої освіти на практиці» – це зміст характеристики завідувача кафедри стосовно питань виконання здобувачем вищої освіти завдань практики за матеріалом проведеного аналізу роботи кожного здобувача вищої освіти. Вона підписується завідувачем кафедри та на ній ставиться печатка відділу персоналу університету.

У подальшому керівником практики здійснюється більш конкретизована постановка завдань з проведення даного виду практики. Загальне керівництво практикою здобувачів вищої освіти здійснює керівник практики, який призначається наказом ректора НУЦЗ України з числа науково-педагогічних працівників кафедри ОП та ТЕБ.

Керівник практики зобов'язаний:

- перед початком практики надати до деканату факультету ТЕБ відповідні відомості про здобувачів вищої освіти, яких залучено до навчально-виробничої практики, керівника практики, комісії з прийому заліку за підсумками практики для складання наказу ректора;
- узгодити (за необхідності) з проректором з навчально-методичної роботи після погодження з установами та організаціями практики розклад проведення занять з практики;
- повідомити здобувачам вищої освіти про систему звітності з практики;
- після завершення проходження практики у складі комісії прийняти залік з проходження практики;
- доповісти завідувачу кафедри про результати проведення практики (із зауваженнями і пропозиціями щодо покращення даного виду практики), представити підсумкові звітні документи.

Керівником проведення навчально-виробничої практики призначається науково-педагогічний працівник від кафедри ОП та ТЕБ, який брав участь у навчальному процесі, складові якого сплановано для відпрацювання практичних завдань даного виду практики.

Під час проведення занять навчально-виробничої практики керівник практики:

- здійснює інформування здобувачів вищої освіти про розклад занять та систему звітності з практики відповідно до отриманих індивідуальних завдань;
- здійснює комунікацію з представниками установ та організацій з питань якісного та своєчасного проведення занять практики;
- здійснює контроль відвідуваності занять відповідно до затвердженого розкладу здобувачами вищої освіти;
- аналізує роботу здобувачів вищої освіти та анкетування з ними із зауваженнями і пропозиціями щодо покращення питань проведення практики.

IV. ОBOB'ЯЗКИ І ПРАВА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Під час проходження навчально-виробничої практики здобувач вищої освіти зобов'язаний:

- роздрукувати щоденник практики, заповнити його відповідно до змісту програми практики (календарний план), ознайомитися зі змістом програми практики та своєчасно відвідувати заняття з практики;
- виконувати завдання програми практики у повному обсязі;
- виконувати усі пункти розкладу занять, бути присутнім на усіх запланованих заходах;
- одержати у повному обсязі навички, уміння, які необхідні для подальшої практичної роботи;
- виконати якісно та у встановлені строки визначені індивідуальні завдання.

По завершенню проходження практики здобувач вищої освіти зобов'язаний:

- заповнити щоденник практики відповідним звітним матеріалом;
- підготувати звіт з практики;
- представити після завершення занять усі звітні документи проходження практики та захистити перед комісією кафедри залік з проходження практики.

V. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Навчально-виробнича практика здобувачів вищої освіти завершується захистом у формі диференційного заліку перед комісією, яка призначається наказом ректора університету. До складу комісії входять керівник практики від кафедри ОП та ТЕБ, інші науково-педагогічні працівники кафедри, визначені наказом ректора університету і, за можливості, представники організацій, установ, які були залучені до проведення занять.

Комісія приймає диференційний залік у здобувачів вищої освіти, як правило, протягом 3 – 5 діб після початку нового семестру навчання або за іншим графіком відповідно до вказівок НМЦ. Здобувач вищої освіти отримує залік з практики, виходячи з характеристики безпосереднього керівника практики та захисту звіту.

Критерії оцінювання практики наведено у таблицях 5.1 та 5.2.

Таблиця 5.1 – Критерії оцінювання навчально-виробничої практики

Складові оцінювання	Бали
1. Звітні документи з практики (звіт, звітні матеріали за матеріалом проведених занять, щоденник, доповідь та презентація доповіді)	до 45
2. Захист звіту	до 25
3. Відповіді на запитання	до 30
Загальна сума балів	100
Додаткові (заохочувальні) бали	до 20

Таблиця 5.2 – Оцінювання навчально-виробничої практики

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Диференційний залік
90-100 (та вище з урахуванням не-обов'язкових завдань)	A	відмінно
80-89	B	добре
65-79	C	
55-64	D	задовільно

50-54	E	незадовільно
35-49	FX	
1-34	F	

Критерії оцінювання звітних документів з проходження навчально-виробничої практики (оцінюється від 0 до 45 балів):

37 – 45 балів – звітні документи представлено у повному обсязі, виконані вчасно, самостійно та забезпечують повне розкриття зазначеного виду практики. Мета чітко окреслена та досягнута. Завдання виконані у повному обсязі. Узагальнення і висновки базуються на якісно опрацьованій інформаційній базі;

28 – 36 балів – звітні документи виконано вчасно, теоретичні узагальнення та висновки в основному правильні, мають місце несуттєві недоліки;

19 – 27 балів – звітні документи виконано вчасно, теоретичні узагальнення та висновки аналітичної частини в основному правильні, проте відсутній самостійний аналіз отриманих статистичних та фактичних матеріалів;

10 – 18 балів – звітні документи в основному розкривають сутність даного виду практики, але мають місце недоліки змістовного характеру. Пропозиції обґрунтовані не переконливо та недбало оформлені;

0 – 9 балів – відсутня логіка у побудові структури звітних документів практики. Відсутній взаємозв'язок теми, мети, завдань та висновків за практикою. Представлений статистичний та фактичний матеріал є застарілим та оформлений з помилками.

Критерії оцінювання захисту звіту навчально-виробничої практики (оцінюється від 0 до 25 балів):

21 – 25 балів – доповідь аргументована, проілюстрована якісно оформленими наочними матеріалами, свідчить про наявність власної думки здобувача щодо змісту практики, є логічною і повною;

16 – 20 балів – доповідь насичена інформацією, що відображає відповідні результати проходження практики;

11 – 15 балів – доповідь побудована на фактах, що відображають відповідні результати проходження практики, мають місце незначні недоліки;

6 – 10 балів – доповідь прочитана за текстом, здобувач вищої освіти не володіє окремими питаннями теми, мають місце суттєві недоліки за змістом практики;

0 – 5 балів – доповідь прочитана за текстом та не відображає зміст виконаної роботи.

Критерії оцінювання відповідей на питання під час захисту звіту з навчально-виробничої практики (оцінюється від 0 до 30 балів):

25 – 30 балів – усі відповіді на питання правильні, розгорнуті та добре аргументовані;

19 – 24 бали – відповіді на питання правильні, але не завжди повні та конкретні;

13 – 18 балів – не усі відповіді на питання правильні або повні;

7 – 12 балів – здобувач вищої освіти не володіє окремими питаннями за змістом практики, відповіді є неповними;

0 – 6 балів – більшість відповідей на питання невірні, здобувач вищої освіти не володіє матеріалом за змістом практики.

Критерії оцінювання додаткових (заохочувальних) балів (оцінюється від 0 до 20 балів):

10 – 20 балів – індивідуальні завдання виконані у повному обсязі;

1 – 9 балів – індивідуальні завдання виконані не у повному обсязі;

0 балів – індивідуальні завдання не виконані.

Оцінка за навчально-виробничу практику вноситься до заліково-екзаменаційної відомості і індивідуального плану здобувача вищої освіти за підписами членів комісії. Результати проходження практики та отримані характеристики фіксуються в особових справах здобувачів вищої освіти.

Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики без поважних причин, до повторного проходження практики протягом поточного навчального року не допускається. Здобувач вищої освіти, який отримав негативну оцінку комісії з практики, відраховується з НУЦЗ України. Загальні підсумки даного виду практики і заходи щодо її подальшого вдосконалення обговорюється на засіданнях кафедри ОП та ТЕБ не менше 1 разу протягом навчального року.

VI. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

№ з/п	Робота для виконання	Звітний матеріал
1.	Ознайомитись з:	
1.1	функціональними обов'язками посадових осіб установ (організацій), які залучені до проведення занять	Відмітка у щоденнику Дані звіту
1.2	організаційною структурою установ (організацій) та перспективами їх розвитку	Відмітка у щоденнику Дані звіту
1.3	нормативними і методичними матеріалами з охорони навколишнього середовища установ (організацій) (за їх наявності)	Відмітка у щоденнику Дані звіту
2.	Вивчити:	
2.1	Положення про функціонування організацій (установ)	Відмітка у щоденнику Дані звіту
2.2	Зміст плану природоохоронних заходів на поточний рік та звіт про виконання плану за попередній рік (за наявності)	Відмітка у щоденнику Дані звіту
3.	Бути присутнім під час проведення занять відповідно до затвердженого розкладу з відпрацюванням у подальшому звітних документів відповідно до вказівок та завдань, визначених керівниками занять	Відмітка у щоденнику Дані звіту

Національний університет цивільного захисту України
(повне найменування вищого навчального закладу)

ЩОДЕННИК НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

(вид і назва практики)

здобувача вищої освіти _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Факультет техногенно-екологічної безпеки

Кафедра охорони праці та техногенно-екологічної безпеки

освітній ступень «бакалавр»

спеціальність 101 «Екологія» (освітньо-професійна програма – «Екологічна безпека»)

2 курс, група _____

Здобувач вищої освіти _____
(прізвище, ім'я, по батькові)

прибув на підприємство, організацію, установу

Печатка
підприємства, організації, установи «__» _____ 20__ року

_____
(підпис)

_____
(посада, ім'я та ПРВЗВИЩЕ)

Вибув з підприємства, організації, установи

Печатка
підприємства, організації, установи «_____» 20__ року

_____
(підпис)

_____
(посада, ім'я та ПРВЗВИЩЕ)

Календарний графік проходження практики
(заповнюється відповідно до розкладу запланованих занять)

№ з/п	Відпрацьовані питання	Відмітка про виконання			
		1	2	3	4

Керівник практики:
 від Національного університету
 цивільного захисту України _____

(підпис)
(ім'я та ПРВЗВИЩЕ)

Відгук осіб, які перевіряли проходження практики

**Висновок керівника практики
від Національного університету цивільного захисту України
про проходження практики**

Дата складання заліку « ___ » _____ 20__ року

Оцінка:

за національною шкалою _____
(словами)

кількість балів _____
(цифрами і словами)

за шкалою ECTS _____

Керівник практики від Національного університету цивільного захисту України

_____

(підпис)

(ім'я та ПРВЗВИЩЕ)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ОП та ТЕБ

_____
(підпис)

_____
ім'я та прізвище

« ____ » _____ 20 ____ р.

ЗВІТ

про виконання завдань навчально-виробничої практики
здобувача вищої освіти навчальної групи _____

(номер навчальної групи)

_____
(ім'я та прізвище)

У ньому містяться:

- назва установ (організацій), які були залучені до проведення занять, стислі відомості;
- підсумки виконання програми практики (що конкретно зроблено, вивчено, узагальнено, відпрацьовано практично тощо);
- висновки щодо позитивних моментів організації та проходження практики;
- труднощі, недоліки та зауваження, які мали місце під час проходження практики;
- пропозиції щодо покращення якості проведення практики.

(Обсяг – не менше ніж 4 сторінки)

Здобувач вищої освіти _____

(підпис)

_____
(ім'я та ПРІЗВИЩЕ)